

Militaire Spectator.

Maandag, den 24ten December.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

BELANGRIJK BERIGT.

Het in het jaar 1830 bij de uitgevers dezes aangekondigde, en, door de daarop gevolgde gebeurtenissen, opgeschorte krijgs-wetenschappelijke tijdschrift: *PALLAS*, heeft zich voorloopig met den *MILITAIRES SPECTATOR* verenigd. De stoffen voor het eerstgenoemd tijdschrift bestemd, en in gereedheid gebragt, zullen, als nu, ook in het laatstgemeld blad worden opgenomen. De *Militaire Spectator*, in medewerking en stoffe rijker, zal echter geene verhooging van prijs ondergaan, doch eene nieuwe teekening worden daarop open gesteld.

BROESE EN COMP.

Ten gevolge der vereeniging van de beide opgenoemde tijdschriften, worden de officieren en overige heeren - welke hunne medewerking aan *Pallas* toegezegd hadden, en wien tot nog toe geene bijzondere uitnodiging was gezonden - bij dezen vriendelijk verzocht, in het belang der verbreiding van krijgs-wetenschappelijke kennis en ter handhaving van onzen nationalen krijgsroem mede te werken. De redactie zal van hare zijde alles aanwenden, om voorschreven doel te bereiken; terwijl zij zich nu reeds beijvert, bouwstoffen te verzamelen, om eenmaal het groote *wapen-feit*, waarop in deze oogenblikken de aandacht van geheel Europa gevestigd is, tot in de geringste bijzonderheden te beschrijven.

De Redactie.

TAKTIEK

DERZELVER THEORIE EN TOEPASSING.

(Vervolg van n°. 24.)

Men heeft, ten alle tijde, de infanterie als het hoofdbestanddeel van een leger beschouwd: een vaste ge- regelde gang, orde en naauwkeurigheid in de bewegin-

gen, heeft altijd dit wapen, hetwelk, zoowel tot krachtigen tegenstand van uit eene vaste stelling, als tot levendigen aanval geschikt is - gekenschetst.

Bij de Grieken was de Phalanx met piken gewapend; bij de Romeinen, het legioen, met werpspietsen en lansen, hetgeen tot verschillende slagordes - met opene of geslotene gelederen aanleiding gaf, terwijl in onze legers het bataillon - uit hoofde der vuren - eene min diepe orde van bataille verlangt, zonder daarom de diepe orde van bataille (de colonnes) uit te sluiten. (1)

In de taktiek van *Ellien*. vindt men de opgave en samenstelling van de beroemde Macedonische Phalanx, door *Philippus* uitgedacht, en welke tien lanspunten aan één Romeinsch zwaard tegenoverstelde.

Deze Phalanx was zamengesteld uit 1,024 decuriën van 16 man elk, één rot vormende: zoodat 1024 man in het front met 16 man diepte, eene geheel van 16,384 man uitmaakte.

Vegetius - van het Romeinsch legioen sprekende - zegt, dat in zijnen tijd, deszelfs eerste gelid gevormd werd uit oude soldaten, die men *principes* noemde; dat men in het tweede gelid, de soldaten stelde, welke met werpspietsen en lansen bewapend waren, en aan

(1) De orde van bataille, in twee en drie gelederen, kwam eerst algemeen in *Frederik II*, tijden in zwang (hoewel *Gustaaf Adolph* door het opstellen zijner slagorde in drie gelederen hem hierin reeds voorgegaan was) grootendeels uit noodzakelijkheid, wegens het verminderen van het aantal troepen des grooten Konings; als ook om de gezwinde vuren te begunstigen. Zie hieromtrent. B. 13. *Observation élémentaire sur la tactique moderne* 80 1771; *Turpin de Crissé, essai sur l'art de la guerre*, en na hem *Guibert essai général de tactique* in 40. 1772, allen voorstanders dier orde, waartegen de vereeiders dier diepe orde echter opkwamen. (Zie hierover noot 7)

welke men; den naam *hastarii* gaf. Verder geeft hij op, dat er tusschen deze beide gelederen eene tusschenruimte van 6 voeten bestond, om daardoor aan de soldaten - door te kunnen voorwaarts gaan en terug treden - de gelegenheid te geven, met grooter kracht hunne spietsen te kunnen werpen; ook was elk soldaat aan zijnen nevenman - voor de vrijere beweging en de gelederen - 3 voeten verwijderd. - Het derde en vierde gelid - het ligte voetvolk vormende - waren zamen gesteld uit de jongste soldaten, het meest geschikt om kleine spietsen (dards) te werpen, met den boog te schieten, en met den slinger te werken. Deze openden gewoonlijk het gevecht, met door de tusschenruimten heen voorwaarts te treden. In het vijfde gelid bevonden zich de werktuigen, voor het werpen van steenen en spietsen. Eindelijk was het zesde gelid zamengesteld uit de *triarii*, of oude beproefde soldaten, door schilden gedekt, en met verschillende aanval- of verdedigingswerktuigen, gewapend. Deze sloten de orde van *bataille* en dienden tot reserve.

Volgens denzelfden schrijver, was een legioen in *cohorten*, in *centuriën* en in *manipulen* of *escouaden* verdeeld; het geheel 6000 man sterk. Het zware voetvolk (*gravis armatura*) op drie gelederen; de veliten of het ligte voetvolk, in het midden eveneens; de *balisten* en *catapulten*, en eindelijk de *legionnaire* kavallerie (niet sterk) op de vleugels.

De invoering der vuurwapenen (2) heeft deze stelsels van zelve veranderd. Deze verandering had echter niet plotseling plaats, daar de invoering der vuurwapenen slechts gedeeltelijk en opklimmende geschiedde. In het begin was het voetvolk, zeer gemengd bewapend, hetzelfde was zamengesteld uit schutters (*arquebusiers*) piekeniers en hellebaardiers, welke men op eene bepaalde diepte stelde. Daarna, verminderde men achtereenvolgens de diepte der gelederen - door de afschaffing (misschien wel ten onregte) der piekeniers - tot op vier, drie en eindelijk tot op twee rotten. (3)

(2) Eene van de twee hoofdtijdvakken, welke zich in de krijgskunst laten waarnemen; het tijdvak van *Frederik den Grooten*, is het tweede. Alle daar tusschen vallende rustpunten der geschiedenis van het krijgswezen, brengen ons slechts wijzigingen, der door genoemde tijdvakken aangevoerde veranderingen en daargestelde krachten voor den geest. *Spectator*.

(3) De Franschen bleven den langsten tijd aan de diepe slagorde hechten, ofschoon hunne geallieerden, in den dertigjarigen oorlog, *Gustaaf Adolph* (zie noot 1) zijne infanterie op drie ge-

Ik zeg op twee gelederen, want *Napoleon* had in zijne twee laatste veldtogten de infanterie op die wijze in linie gesteld. Voor deze opstelling verklaarden zich ook de maarschalk *St. Cijr* en eenige andere Fransche generaals, omdat het 3de gelid onnut en dikwerf gevaarlijk is. Daar nu, in der daad, de eenigste, in tegenwoordigheid des vijands, gebruikelijke vuren, de gelederen vuren zijn, zoo bestaat er geene reden om een derde te hebben, dat in het gelederen vuur de manschappen van het eerste gelid zoude kunnen wonden, of deze in de pelotons of bataillons vuren - die overigens zelden gebruikt worden (?) - zou noodzaken te knielen.

Voert men daartegen aan, dat de rangorde op drie gelederen sterker is, zoo kan men ook daartegen inbrengen, dat de geweren van het derde gelid, de beide anderen geene meerdere sterkte verleenen. Wanneer derhalve twee gelederen tegen kavallerie te zwak zijn, zal zulks mede het geval met drie gelederen wezen, en men zal zich daartegen in gesloten kolonne of in het dubbele quarré moeten opstellen. Aangaande dit punt, haalt men steeds als een der merkwaardigste voorbeelden van vroegeren tijd aan, den vergeefschen aanval tegen een Zweedsch quarré te Preurleu, hetwelk van zijne kavallerie verlaten, eene vlakte doortrok en daarbij met een gelukkig gevolg de herhaalde aanvallen der Pruisische huzaren en dragonders af sloeg. (4)

Iederen stelde. *Puiségur* zegt, dat de geringste - in zijnen tijd - gebruikelijke - diepte, zes rotten bedroeg. Anderen vorderden 16 rotten; *Folard*, 24 rotten, ja *Menil Durand*. (*Projet d'un ordre Français en tactique ou la phalange coupée et doublée, soutenue par le mélange des armes* (1775) wil de diepte op 32 rotten bepaald hebben. De graaf van Saksen verminderde het aantal wederom op 8 rotten. Andere voorname lofredenaars der diepe stelling zijn: *Lo-Loos*, *Mazeroi*, (*cours de tactique, pratique et historique* 1767), *Von Brühl* (*la tactique discutée etc.* 1771); *The target, a military treatise showing the preference of that position to the orb or hollow square* 1756. Deze vonden echter in *Chabot* (*Reflexions critiques sur le système du chevalier Folard* 1756) in *Dupuget*, maar vooral in de latere tijden in *von Hoyer*. (*Die stelling der Neueren, geschichtliche Aphorismen und taktische Paradoxen in Beziehung auf der vorherrschende Princip d. stellung zum gefecht* 1826, gelukkige bestrijders. *Spectator*.

(4) Te vergeefs heeft *Spectator* gezocht het tijdstip, door den schrijver bedoeld, aan zijne lezers te kunnen opgeven. Waarschijnlijk gebeurde dit wapenfeit in den zeventienjarigen oorlog bij eenen strooptocht der Zweden uit Straalsund. Er zijn echter andere dergelijke voorbeelden van vroeger tijd aan te halen, o. d. dat van *Schulenburg*. Deze Saksische generaal voerde, in het jaar 1705, het bevel over bijna 9000 man, grootendeels uit infanterie be-

Wilde men overigens - alhoewel verkeerdelijk - van de schijnbare zwakte eener slag-linie, uit twee gelederen bestaande, spreken, zou ik van meening wezen - indien men tot de bepaalde aanneming van een derde gelid besloot - dat het doelmatig ware, hetzelfde met lange pieken te bewapenen. Een geacht schrijver (5) zegt hieromtrent. "Eene massa van dicht geslotene pieken is voor de kaval-lerie ondoordringbaar enz.

Aan elk piekendrager zoude men een pistool in den gordel geven. Men zal ligtelijk de voordeelen inzien, welke men uit eene zoodanige inrigting zoude kunnen trekken. (6) Deze gemengde samenstelling van fuseliers en piekeniers (elk met een piek van 18 à 20 voeten lang, en van een vlaggetje voorzien, bewapend) in het derde gelid, zoude ook aan de gewone dienst der infanterie, geene hindernissen in den weg leggen; daar de wachten, met fuseliers gemengd, konden betrokken worden; wanneer men de eerste, bij voorkeur, gebruikte tot schild-

staande, en trok zich daarmede - in het gezigt van het Zweedsche leger, welke kaval-lerie toenmaals de beste der wereld was - in een open veld terug. Daartoe deed *Schulenburg* een groot quarré vormen, verdedigd door pieken en schietgeweer, vóór dien tijd had men het voor onmogelijk gehouden, dat infanterie, zonder Spaansche ruiters, tegen kaval-lerie konde stand houden; welk vooroordeel door *Schulenburg* met der daad wederlegd werd. Of bedoelt wellicht de schrijver het quarré der Zweden bij Kalisch (1706)? In later tijd is dit vooroordeel menigvuldiger wederlegd geworden, vooral in de oorlogen der Franschen in Spanje, in Duitschland, de Nederlanden en in Rusland. Zie hieromtrent den *Militairen Spectator* no. 19, blad. 147 en no. 23, blad. 178.

Spectator.

(5) *Montecuculi.*

(6) Van dit denkbeeld - alhoewel verre van nieuw te zijn - zou men bij algeveene volkswapeningen, hetgeen thans bij ons het geval is - voordeel kunnen trekken. Door eene zoodanige samenstelling zou men gedeeltelijk den *landstorm*, met de reserve schutterijen kunnen vereenigen, om daardoor het aantal dier bataillons te kunnen vergrooten. De schrijver bedoelt met dit geopperde denkbeeld niet anders, dan eene grootere verdedigende kracht aan het wapen der infanterie te geven; de organisatie en bewapening der reserve schutterijen hebben toch wel geen ander doel, dan de verdediging van het vaderlandsch grondgebied, en uit dien hoofde zou men van hetzelfde eenig voordeel kunnen trekken. Van eenen anderen kant beschouwd, levert dit denkbeeld meerdere voordeelen op, namelijk besparing der vuurwapenen; terwijl men rekenen moet voor elk man van een leger te velde, ten minste één geweer in reserve te hebben. Volgens berekeningen, op de ondervinding gegrond, heeft men, na een gewonnen veldslag, waarin 50,000 man infanterie in actie geweest is, 7000 geweren ter verwisseling benoodigd - is de slag verloren, dan heeft men er meer dan een driedubbeld van het aantal benoodigd. *Spectator.*

wachten voor het geweer, het vaandel, kruidmagazijn enz. (7)

(7) Omtrent de bewijsgronden vóór het voordeel van de opstelling der infanterie in twee gelederen, kan men den schrijver van oppervlakkigheid - trouwens het doorgaande gebrek der Fransche schrijvers - niet vrij pleiten; meer nog omdat over dit onderwerp zoo veel geschreven is, waaromtrent, behalve de vroeger reeds gemelde werken, verdient genoemd te worden: *Quelques réflexions sur l'infanterie de nos jours et en particulier sur l'infanterie Française et sur l'infanterie Anglaise* te vinden in de *Mélanges* van *Chambray* (1824). Het is misschien hier eene geschikte gelegenheid de bewijsgronden aan te voeren, welke vele schrijvers aanhalen ten voordeele der rangorde op twee gelederen. Deze en vele andere noten, welke *Spectator* ter opheldering dezer verhandeling heeft vermeend te moeten geven, zijn grootendeels ontleend, uit het nog onuitgegeven werk: *Bijdragen tot de krijgswet* door J. C. V. R., waarvan hij in zijn no. 24 gewag gemaakt heeft. Laatstgenoemde zegt hieromtrent beknopelijk:

» Het vraagstuk, betrekkelijk de opstelling der infanterie in twee of drie gelederen, heeft verschillende denkbeelden daaromtrent ter overweging opgeleverd. De voorstanders der liniën in twee gelederen, leiden hunne redeneringen, ten voordeele dier opstelling, uit de ondervinding af. Velen willen die opstelling aangenomen hebben, omdat *Napoleon* hiertoe was overgegaan: de vraag - of zulks uit overtuiging of wel uit noodzakelijkheid geschiedde, uithoofde van het verminderen zijner troepen, en de steeds aangroeiende sterkte zijner vijanden, om daardoor zijne slagliniën te kunnen uitbreiden - kon hierbij echter met eenigen grond geopperd worden. De schrijvers, welke dit vraagstuk van lager op beschouwd hebben, hebben in de ontwikkeling hunner gronden meer tot de overtuiging gesproken. *Jomini* (een schrijver, wiens oordeel anders de aandacht van elk denkend krijgsmann dubbel waardig is) schrijft in zijn: *Tableau analytique des principales combinaisons de la guerre et de leurs rapports avec la politique des états*, voor, om de colonnes van aanval, op twee of drie gelederen te stellen, naar gelang zij bestemd zijn, om tegen infanterie of tegen kaval-lerie te ageren. Hij bepaalt zich dus noch uitsluitend tot de eene noch tot de andere opstelling. Eerstgenoemde schrijver vermeent echter - ook naar het gevoelen van krijgswetgeleerden - dat bedoelde schrijver hier niet geheel zijn gevoelen heeft durven uiten, en het zijne aan heerschende vooroordeelen heeft opgeofferd; want, hoedanig men de opstelling der infanterie ook beschouwen wil, hare gewoonlyke, zelfs primitive orde is gedeplojeerd, van deze orde gaan zij tot die van kolonne over: ook zullen de divisiën, waaruit de kolonne van aanval is zamengesteld, op twee of drie gelederen staan, naar mate de gedeplojeerde bataillons op twee of drie gelederen gevormd waren; daar men toch niet in het gezigt van den vijand zich bloot zal geven aan eene onvermijdelijke wanorde, door van de eene samenstelling tot de andere over te gaan."

» Ten voordeele der samenstelling op twee gelederen zou men kunnen zeggen, dat de infanterie dezelfde ruimte met minder menschen op het terrein inneemt, dan op drie gelederen. Het derde gelid zal aldus voor eene reserve kunnen dienen of wat hetzelfde zegt, zal de reserve (indien men er eene heeft) ver-

Van de bewapening der infanterie sprekende, kan ik niet nalaten een woord over de verandering, te zeggen, welke zich algemeen (?) voorbereidt, door de invoering van percussie-in plaats van steensloten aan de geweren. De proeven, in Frankrijk en Duitschland genomen, bewijzen, dat eerstgenoemde geweren - vooral bij regenachtig weder - minder weigeren; dat men ongeveer één vijfde buskruid bespaart; dat de verslijming - door de voortdrijvende kracht van het slagkruid - niet zoo aanmerkelijk is, als men dacht; vooral wanneer dit slagkruid uit kwikzilver toebeleid wordt; terwijl de hoedjes zoodanige inrigting verkrijgen en bevestigd worden, dat men ze gemakkelijk op de aambeeldjes kan plaatsen, - zoodat de aanneming van dit stelsel eene wezenlijke verbetering zal kunnen genoemd worden. Doch in alle gevallen zou deze verbetering in de taktiek geene verandering te weeg brengen; om die reden vervolg ik mijn onderwerp.

Het aantal gelederen voor de infanterie - zoo als boven bepaald is - vastgesteld zijnde, moet men nog ter verdere indeeling en regeling bepalen, de sterkte der pelotons,

sterken; en van de reserve hangt veel af - wat meer zegt: de reserve beslist gewoonlijk de overwinning of dekt eene nederlaag.

« Bij deze samenstelling, zal men minder menschen door het vijandelijk artillerie vuur verliezen. De marsch in bataille en overigens alle andere manoeuvres worden daardoor gemakkelijker uitgevoerd. De marsch uit de flank in naauwe wegen b. v., zijwegen, zal op twee gelederen kunnen geschieden, wanneer zulks met drie gelederen onmogelijk is.

« Het derde gelid is doorgaans werkeloos, doet den vijand geen nadeel, en staat dus meestijds onnut aan het vijandelijke vuur bloot.

« De hoofddreden, welke men ten voordeele van de samenstelling op drie gelederen opgeeft, is, dat de infanterie meerdere diepte hebbende, ook daardoor meerder vastheid heeft, om de aanvallen der kavallerie te kunnen wederstaan. Het bewijs hiertoe zou moeilijk te zoeken zijn, daar de ondervinding geleerd heeft, dat de kavallerie meestal door de vuren terug gedreven wordt, wanneer de infanterie goed is, en de chefs de vuren tot op het beslissend oogenblik in hunne magt houden; en tot deze vuren - waarbij men het eerste gelid niet kan laten knielen - draagt het derde gelid niet bij.

« Overigens, kan men voorbeelden, tot staving van het voordeel der samenstelling op twee gelederen aanhalen: Gedurende den oorlog in Spanje was de Engelsche infanterie altijd op twee gelederen geschaard, en hoe menigen hevigen kavallerie aanval is er door hen destijds niet afgeslagen geworden? Bij Waterloo - eene van de hardnekkigste veldslagen, waarvan de geschiedenis melding maakt - was de Engelsche infanterie op twee gelederen, en de meeste hunner quarrés waren niet dieper gevormd enz. » *Spectator*.

kompagnien, bataillons, regimenten, divisien en legerkorpsen.

De legers zijn min of meer talrijk, naar gelang der omstandigheden; maar de legerkorpsen (*corps d'armée*) bestaan gewoonlijk - onafhankelijk van de kavallerie, artillerie of ligte troepen - uit twee of drie divisien infanterie. Elke divisie infanterie is uit twee brigaden en elke brigade uit twee regimenten van 4 of 6 bataillons zamengesteld.

De wijze van samenstelling van een regiment is van veel gewigt, dewijl in zeker opzigt, het houden van het onderwijs, de administratie en krijgstuclit hiervan afhankelijk is. De samenstelling van een regiment uit drie bataillons, schijnt aan vele gegevene en daaruit voortvloeiende vereischen te voldoen. Het bataillon, bestaat gewoonlijk uit 8 kompagnien, waarvan eene of twee uitgezochte of keurkompagnien zijn. éne keurgrenadier- of flank-kompagnie zoude voldoende wezen; want, neemt men eene tweede keur- (*voltigeur*) kompagnie uit het bataillon, dan worden de fuselier-kompagnien te zeer ontbloot van bekwame, oppassende en geoeffende manschappen, welke zij niet ontberen kunnen. Voert men oorlog, dan kan men de fuseliers even goed voor tirailleurs gebruiken, daar elk infanterist, daarin moet geoeffend wezen; hetwelk te regt in het besluit van den 4den Mei 1831 wordt voorgeschreven. Hoe men het daarmede ook nemen wil, elk peloton - zal met betrekking tot deszelfs handelbaarheid - eene sterkte van 24 rotten moeten hebben; hetwelk voor de kompagnien 80; voor bataillons 640 en voor de regimenten 1920, of de officieren daaronder begrepen 2000 man geeft. (8)

Deze samenstelling vastgesteld zijnde, zal ik - zonder mij bij de eerste elementen der taktiek, welke men in alle reglementen vindt, op te houden: mij alleen bepalen tot de voornaamste manoeuvres, om daarna de verschillende wapenen in hun taktieksch verband te beschouwen.

(8) Deze beschouwing zal aanleiding tot afzonderlijke bespiegelingen opleveren, vooral met betrekking tot de toekomstige samenstelling onzer infanterie, waartoe bereids de bouwstoffen in gereedheid zijn.

Spectator.